

VI. POLITIKA USA MEZI DVĚMA VÁLKAMI

1. Wilsonovský internacionalismus a příklon k izolacionismu
Když v Evropě vypukla 1. světová válka, jak republikáni, tak demokraté svorně deklarovali své pevné odhodlání se jí nezúčastnit. Hlavním sloganem kampaně prezidenta Woodrowa Wilsona ve volbách roku 1916 bylo: "Uchránil nás od války". Ale již v následujícím roce Američané bojovali a Wilson je dodnes symbolem velmi aktivního typu zahraniční politiky.

Bezprostředním podnětem ke vstupu do války bylo potopení civilní dopravní lodě Lusitanie německou ponorkou, při němž zahynulo i mnoho amerických občanů. Prezident Wilson ve své řeči, odsuzující toto barbarství, požádal Kongres o vyhlášení války Německu, války, jejímž cílem nemělo být nic menšího než "to make World safe for Democracy" - zabezpečit ve světě demokracii. Cílem americké zahraniční politiky již nebylo sledování vlastních národních zájmů, nýbrž vykořenění všeho zla ve světě a prosazení univerzálních zásad mírové koexistence.

Politika prezidenta Wilsona byla příkladem toho, před čím se v Americe vždy varovalo - skutečným "vyhledáváním příšer ve světě, aby mohly být ničeny". Produktem této wilsonovské zahraniční politiky byla i Společnost národů (SN) jako součást versailleského systému, pomocí níž chtěl Wilson zasahovat silou proti zlu všude, kde se objeví. Měla umožňovat, aby státní aparát svými intervencemi všude ve světě, jak Wilson věřil, učinil lidi šťastnými. Proti těmto wilsonovským naivním a utopistickým plánům vystoupili republikáni a projekt Společnosti národů odmítli.

Jedním z důvodů proti prezidentovu projektu Společnosti národů byl fakt omezení suverenity Kongresu USA. O nasazení vojenských jednotek USA na ochranu míru a demokracie ve světě by nerozhodoval pouze Kongres, nýbrž především Společnost, v níž by měli hlavní slovo Evropané. A Američané měli tradičně o Evropě ne příliš lichotivé mínění.

Nejhorší však bylo, že i ty největší obavy starých izolacionistů se za války ukázaly být opodstatněné. Válka obecně umožnila obrovský nárůst státu. Nikdy předtím nebyly moc a rozsah státu v anglosaských zemích větší. Válečné řízení ekonomiky státním aparátem a nadšenými byrokraty bylo nešťastným precedentem. Umožnilo levici argumentovat ve prospěch zavádění "welfare state" (státu blahobytu). Když takové řízení a plánování hospodářství bylo možné v čase války, proč by nebylo možné i v míru? Po první i druhé světové válce obecně nastal značný posun doleva, k plánované ekonomice. K přímému nárůstu státní moci však nedošlo pouze v ekonomické oblasti: zatímco Wilson volal po křížové výpravě za svobodu a demokracii všude na světě, došlo k jejímu nebyvalému porušování ve vlastní zemi. Byla drasticky omezena svoboda tisku, za protiválečnou agitaci se trestalo vězením. Vůdce socialistů Eugen Debs dostal za jeden protiválečný projev dvacetiletý žalář. Ukázalo se, že internacionalistická zahraniční politika vedla k expanzi státu ohrožující jak ekonomické, tak i osobní svobody občanů. A to i v té nejsvobodnější zemi. Ve Velké Británii (v USA až za druhé světové války) vedla k zavedení povinné vojenské služby, což bylo v minulém století nepředstavitelné. Ve všech válkách, které kdy předtím anglosaské země vedly, bojovali za svou vlast dobrovolníci.

Na pařížskou mírovou konferenci si vzal prezident Woodrow Wilson do své delegace samé demokraty a žádného republikána, což bylo chybou, neboť ke schválení výsledků konference potřeboval

□ 2□ / □ 3□ většinu v senátě. Již volby do Kongresu v roce 1918 ukázaly přesun voličů na stranu opoziční republikánské strany. Na pařížské mírové konferenci Wilson prosadil vytvoření SN; v jejím čele měla být Stálá rada složená z devíti členů, z toho pět velmocí mělo být stálými členy. Smyslem SN bylo ochraňovat územní celistvost a politickou nezávislost jejích členů. SN měly doplňovat Mezinárodní soudní dvůr, Mezinárodní úřad práce a Mandátní rada, pověřená správou území dočasně svěřených jednotlivým mocnostem. Jednalo se o kolonie, které byly odebrány bývalým nepřátelům, Německu a Turecku. Podle Wilsona měla být hlavní zásadou mezinárodní organizace kolektivní bezpečnost. Národy měly řešit své vzájemné vztahy na podkladě týchž morálních pravidel jako jednotlivci. Jestliže by jeden národ porušil tyto zákony veškerého civilizovaného světa, mělo jej celé lidské společenství volat k pořádku. V dějinách naší planety to byla úplně nová myšlenka.

Wilsonovi se podařilo na konferenci zdržet stanovení výše německých reparací, neboť Clemenceau a Lloyd George požadovali astronomické částky. Svým obsahem versailleská smlouva, výsledek čtyřměsíčních diskusí a kompromisů, obsahovala zárodky budoucí války.

Americký senát při projednávání smlouvy byl přesvědčen, že vstupem USA do SN by byla narušena tradice založená Washingtonem: neplést se natrvalo do evropských hádek. Versailleská smlouva by podřídila Kongres příkazům Rady SN, jakmile by šlo o obranu napadeného členského státu. Tato Rada by mohla rovněž zasáhnout v Americe, což by bylo v rozporu s Monroeovou doktrínou. A navíc by Velká Británie měla ve SN šest hlasů, protože dominia se považovala za samostatné státy, kdežto USA pouze jediný hlas. To vše pokládali senátoři za nepřijatelné. Prezidentův návrh na ratifikaci versailleské smlouvy byl zamítnut v poměru 38:53 hlasům. Tak zůstaly USA ve válce s Německem a Rakousko-Uherskem až do 2.července 1921, kdy byla podepsána separátní mírová smlouva.

Válka vedla ke státnímu řízení hospodářství. Úřad pro válečný průmysl (War Industries Board) kontroloval veškerou výrobu, určoval kontrakty a priority. Avšak již koncem května 1919 přinutily konzervativní síly Wilsona, aby skoncoval s kontrolovaným hospodářstvím. Ve své většině se veřejné mínění klonilo k politice návratu do minulosti. Vojáci měli jediné přání: vrátit se co nejrychleji domů. Zanedlouho hledaly 4mil. vysloužilců zaměstnání. Demokratizace v průmyslu byla stejně zmatená a improvizovaná jako demobilizace v armádě. Podnikatelé měli jedinou myšlenku: setřást válečné kontroly a vrátit se k "normálu". Ihned po příměří byly uvolněny ceny, železnice byly vráceny bezpočetným soukromým společnostem a kontrakty s armádou a námořnictvem byly zrušeny.

Náhlé zrušení Úřadu pro pracovní síly (War Labour Board), který rozhodoval o otázkách mezd, přenechávalo zaměstnavatelům volnost rozhodování. Rok 1919 zaznamenal velmi mnoho stávek, které zahrnuly několik milionů pracujících. Jejich cílem byly vyšší mzdy, zkrácení pracovní doby (v ocelárnách se ještě pracovalo 11hodin denně) a přijetí kolektivních smluv. Většina těchto požadavků byla oprávněná, ale předáci odborů American Federation of Labour (AFL) vystupovali příliš umírněně. Předseda odborového svazu dokonce ukončil jednu stávku slovy: "Jsme Američané, nemůžeme bojovat proti vládě."

V lednu 1920 vstoupil v platnost zákon zakazující vyrábět, dovážet

a prodávat veškeré alkoholické nápoje na celém území USA. Zákon prosadila mocná, převážně ženská Liga proti výčepům (Anti-Saloon League). Následky prohibice byly diametrálně odlišné od těch, které si představovaly ctnostné dámy z Anti-Saloon League. Nejenže alkohol sháněli lidé zvyklí pít, ale na pití se dali i lidé, kteří dřív nepili. Spořádaní lidé přijímali ve svých domovech zločince, kteří jim dodávali alkohol. Knihovny se proměňovaly v dobře kamuflované bary. Až do té doby neznámá cocktail party se rázem stala nejoblíbenější společenskou záležitostí. Podlouhí prodavači alkoholu vytvářeli gangy, které nutily obchodníky buď přijímat jejich ochranu (draze placenou), nebo se vystavit nebezpečí násilí, které často sahalo až k vraždě. Když některý odmítl, vnikl k němu "výchovní výbor" a všechno rozmlátil. Toto první varování většinou stačilo. Když ne, sáhli bandité k vraždám. V USA bylo 16x více vražd než v Anglii. Policisty brzy znechutilo zatýkat, často s nasazením vlastního života lidí, kteří pak byli díky politickým vlivům osvobozeni. Začali na místě zabíjet gangstery chycené při činu. Nejokázalejším pokusem o vykonávání soukromé spravedlnosti byl Ku-Klux-Klan. Byl založen v Georgii plk. Simmonsem a lidi k němu přitahovaly dětské obřady. Při kárných výpravách oblékali jeho členové dlouhý bílý šat a kukly. Ve jménu amerikanismu bojoval Klan proti černochům, židům, katolíkům a proti liberálům, kteří chtěli tyto menšiny chránit. Plk. Simmons byl říšský čaroděj, the Imperial Wizard. Klan se rozrostl až na 400 000 / 200 000 mil. členů a na Jihu, Středním západě a Západě měl skutečnou politickou moc. Na Jihu bylo jeho hlavním cílem zastrašovat černochoy. Mlčenlivost, již si členové přísahali, ulehčovala přímé akce, často vražedné. Pro prezidentské volby v roce 1920 vybrala Wilsonova Demokratická strana jako kandidáta na úřad prezidenta guvernéra Coxe z Ohio a na úřad viceprezidenta náměstka ministra námořnictví mladého F.D. Roosevelta. Opoziční Republikánská strana kandidovala senátora ze státu Ohio Warrena Hardinga, neznámého a bezvýznamného politika, na úřad viceprezidenta Calvina Coolidge, guvernéra státu Massachusetts. Ženy získaly hlasovací právo, což nijak nezměnilo poměr sil obou stran. Republikán Harding dostal drtivou většinu 16mil. proti 9mil. pro Coxe, díky zdůraznění politiky tradičního izolacionismu a svobodného podnikání. Izolacionisté získali většinu farmářských mas, které projevíly svou nespokojenost s tím, že demokratická vláda neučinila nic pro zlepšení jejich postavení. Za Hardingovy vlády se korupce a zneužívání státního aparátu mimořádně rozmohly. Dcera bývalého prezidenta Theodora Roosevelta (1901-1909) se zhržila, když viděla na prezidentově psacím stole v Bílém domě karty a obrovské sklenice s whisky (v době úplné prohibice). Vzduch byl prosycen doutníkovým kouřem a "banda z Ohia" se tam povalovala v rozepjatých vestách a s nohama na stole. Lidé, kteří hlasovali pro Hardinga, protože doufali, že udrží konjunkturu, byli hluboce zklamáni. V roce 1921 se ceny zhroutily, počet nezaměstnaných stoupl na 40 000 / 40 000 mil. V onom roce udělalo bankrot 100tis. podniků. 450tisíc insolventních farmářů přišlo o farmy. Byl konec nákupům pro armádu. Evropa už nemohla nakupovat americkou úrodu, protože jí byly odmítnuty úvěry. Muselo dojít k všeobecné deflaci. Psychologickým důsledkem deflace bylo omezení nákupů. V roce 1921 byl vydán zákon omezující kvótu přistěhovalectví pro každý národ na 3% z celkového počtu jejich příslušníků, kteří žili v USA v roce 1910. Kvóta zvýhodňovala nejstarší přistěhovalce Angličany, Seveřany a Němce. V roce 1924 nový zákon

omezil celkový roční počet přistěhovalců na 150tisíc při zachování systému kvót.

V zahraniční politice prováděl Harding izolacionistickou politiku. Nechtěl mít žádné styky se SN ani s Ruskem.

Harding zemřel 2.dubna 1923. Prezidentský úřad po něm převzal viceprezident Coolidge.

2. Amerika ve dvacátých letech

Po krizi let 1920-1921 dosáhly USA koncem roku 1922 stabilizace hospodářství, došlo k novému oživení průmyslové výroby i obchodu. V letech 1923-1929 se zvýšila těžba nafty o 38%, tavba oceli o 26%, výroba elektřiny o 65%, automobilů o 36%. Rozvoji základních odvětví těžkého průmyslu napomáhala zejména racionalizace výroby, přestavba a modernizace mnoha závodů. Tempu rozvoje však neodpovídaly možnosti odbytu. Na 4mil. armádě nezaměstnaných měla podíl zvýšená racionalizace a intenzifikace práce.

Coolidgeova vláda vládla podle hesla: Toto je země obchodu a potřebuje obchodnickou vládu. Když v roce 1924 vyvstala otázka prezidentských voleb, rozhodl se prezident Coolidge, že bude kandidovat. Pokrokové křídlo republikánské strany však žádalo kandidaturu senátora LaFolletta, který požadoval znárodnění železnic, vodní energie a veřejných služeb. Republikánský volební sjezd však již v prvním kole dal Coolidgeovi 1065hlasů a LaFollettovi jen 34. LaFollett poté založil Pokrokovou stranu a za ni kandidoval v prezidentských volbách, kde se umístil na 3.místě s 4,8mil. hlasů. Demokratická strana hlasovala kandidátovi na svém sjezdu 95x, aniž by jeden ze dvou kandidátů dostal potřebnou většinu. Proto v 96.kole oba odstoupili a byl vybrán kompromisní kandidát John Davis, právní zástupce velkých koncernů. Zvítězil kandidát republikánů Coolidge s 15,7mil. hlasů před Davisem (8,8mil.). Pokroková strana se po volebním neúspěchu rozpadla.

Stabilizace zvýšila koupěschopnost dělníků. Mzdy ovšem rostly mnohem pomaleji než zisk podnikatelů. V roce 1914 bylo v USA 4500milionářů, v roce 1920 11000. Konjunktura nezasáhla všechna průmyslová odvětví. Textilní průmysl, uhelné doly a loděnice sotva dýchaly. Farmáři vysílali varovné signály. Nová průmyslová odvětví však vzkvétala, zejména automobilový průmysl. V roce 1919 bylo v zemi 7mil. aut, v roce 1929 23mil. Zemi začaly zaplavovat benzínové pumpy a autoopravny. S automobilovým průmyslem vzkvétal i průmysl na výrobu pneumatik. Těsně za auty šlo rádio. Prodej rozhlasových přijímačů stoupl z 60mil. US dolarů v roce 1922 na 842mil. dolarů v roce 1929. V zemi, kde tisk byl převážně místní, nikoliv celostátní, stal se rozhlas mocným nástrojem sjednocení. Konjunktura zasáhla i výrobu elektrospotřebičů (chladničky, vysavače, pračky), umělých tkanin, telefonních zařízení a kinematografii. Konjunkturu prožívaly banky a pojišťovny. Široké masy nejen hojně utrácely své výdělky, ale navíc kupovaly na splátky zboží, které jim doporučovala reklama. Od války se dalo kupovat na měsíční splátky všechno. Obchodníci s nábytkem hlásali: "Vy si opatřte dívku, my opatříme zařízení", majitelé pohřebních ústavů: "Vy umřete, ostatní zařídíme my". Snadné úvěry umožňovaly mladým lidem těšit se z věcí ve chvíli, kdy po nich nejvíce touží, zároveň však dlouho zatěžovaly rodinné rozpočty, ale především vytvářely v celé zemi několikamiliardový dluh, což se pak v době krize ukázalo jako nesmírně nebezpečné.

Dalším výrazným rysem podnikání ve 20.letech byla koncentrace. V

průběhu 20.let došlo k řadě fúzí ve všech průmyslových odvětvích, v bankovníctví a ve veřejných službách (plyn, elektřina). Koncentrace se rozšířila i do obchodu. Malí obchodníci trpěli prodejem velkých firem na dobírku podle katalogu. Zaslouhou ministra obchodu Herberta Hoovera došlo ke standartizaci součástí.

K vážné situaci došlo v zemědělství. Vysoké ceny zemědělských výrobků za války podnítily farmáře, aby obdělali dosud ladem ležící půdu a aby se vybavili moderními stroji. Produkovali tudíž víc, ba příliš. To mělo za následek pokles zemědělských cen (o 40% od roku 1920 do roku 1927). Ve stejné době stouply ceny průmyslových výrobků, které farmáři museli kupovat, šatstva, nástrojů, hnojiv, asi o 30%. S omezením přistěhovalectví vznikl nedostatek pracovních sil a stouply mzdy. Zájem spotřebitelů se změnil: konzumovali méně obilnin a masa, více zeleniny a ovoce. Farmáři si za války zvykli na nadprodukcii a nyní se neuměli přizpůsobit. V letech 1922-1927 musel 1mil. zemědělců opustit půdu. Čistý roční příjem farmářů klesl pod 800dolarů (nejhůře placená kategorie zaměstnanců - učitelé - měli 1300).

V roce 1928 podepsal americký státní tajemník Kellogg tzv. Briand-Kelloggovu smlouvu, ke které se připojilo celkem 62států, které se slavnostně zavázaly, že nikdy nesáhnou k válce jako k prostředku své národní politiky. Optimisté (mezi nimi Briand a Kellogg) byli přesvědčeni, že je to nejvýznamnější mezinárodní událost všech dob. Zapomněli, že smlouva neobsahuje žádnou klausuli, stanovující jakékoliv sankce při porušení podepsaných závazků. Při japonském útoku v Mandžusku se brzy ukázalo, jak je pakt neúčinný.

USA, aby zachránily Německo před úplným krachem a revolucí půjčily v letech 1924-1930 německé vládě a soukromým podnikatelům 2600000000dolarů. Za stejnou dobu zaplatili Němci západoevropským státům 2mld. na reparacích a západní Evropa splatila USA 2,6mld. dluhů.

Republikánská strana kandidovala do prezidentských voleb v roce 1928 dosavadního ministra obchodu Herberta Hoovera, který se osvědčil ve vládních funkcích již za 1.světové války. Říkalo se o něm, že je ministrem obchodu a náměstkem všech ostatních ministrů. Jen prezident Coolidge ho neměl rád, ale kdo opravdu miluje svého následníka? Hooverovým protikandidátem byl demokratický guvernér New Yorku Al Smith, syn irských dělníků a bývalý obchodník s rybami. Hoover jako představitel konjunktury zvítězil, když získal 21mil. hlasů.

3. Roosevelt proti krizi

24.říjen 1929 zůstane v dějinách Wall Streetu zapsán jako černý čtvrtek (Black Thursday). 13mil. akcií změnilo majitele. Začala hospodářská krize nevídaného rozsahu. Byla to krize z nadvýroby, ve které vyvrcholila disproporce mezi výrobní kapacitou amerického průmyslu a mezi omezeností vnitřního, resp. také zahraničního trhu. Krize zachvátila celý svět, ale v USA měla účinky nejničivější. Celé americké hospodářství upadlo na úroveň roku 1913. Nejvíce bylo postiženo strojírenství, stavebnictví a železniční doprava. Úpadek velkého množství podniků zrychlil prudce proces koncentrace (v letech 1929-1933 zkrachovalo 130tis. firem). Zlepšení nepřineslo ani zostření protekcionismu novým celním tarifem v roce 1930, který měl za následek prudký pokles dovozu do USA. Zásoby zboží, pro které nebyl odbyt, byly ničeny v masovém rozsahu. V roce 1933 bylo v zemi 17mil. nezaměstnaných. Čistý roční důchod farmáře se snížil v letech

1929-1933 z 847 na 342dolarů. Přes milión farmářů přišlo úplně o svůj majetek.

Pro prezidenta Hoovera a jeho vládu nastala politická katastrofa, stejně veliká jako hospodářská. Prezident raději pomáhal bankám a průmyslu než nezaměstnaným. Byl toho názoru, že jestliže se zvedne výroba, vstřebá nezaměstnané. Kongres jej obvinil, že dělá "příliš málo a příliš pozdě". Prezident byl přesvědčen, že přímý zásah vlády do hospodářství země by podlomil iniciativního ducha, z něhož vyšla Amerika. Každé společenství se musí starat, jak nejlépe umí: "Každý dobrovolný čin je nesrovnatelně cennější pro náš národní ideál než tisíc zásahů ministerstva financí."

Krise měla hluboké sociální důsledky. Lidé se začali později ženit, porodnost poklesla (v roce 1929 bylo 1,3mil. sňatků, v roce 1932 necelý milión). Bylo zavřeno mnoho škol. Některé státy omezily výdaje na školství o 30%. Státy a města začala rychle improvizovat nejzákladnější sociální pomoc. Prodej luxusních předmětů (automobily, šperky) poklesl, zato vzkvétal obchod s ojetými vozidly a spotřeba benzínu nepoklesla. Dále prospíval průmysl na výrobu umělého hedvábí, ženy totiž byly ochotny všechno obětovat prádlu. Rozhlas a cigarety, pomáhající snášet nezaměstnanost a smutek, si udržely své věrné.

Bída se pozvolna šířila, statisíce nezaměstnaných bloudily po venkově a hledaly jakoukoliv práci. Celé rodiny se stěhovaly na Západ, protože doufaly, že najdou obživu při žních nebo sklizni ovoce. Lidé budovali na okrajích měst nouzové kolonie, jimž pohrdavě říkaly Hooverville. Před budovami dobročinných organizací, rozdávajících potraviny, se tvořily dlouhé fronty, říkalo se jim breadlines, chlebové fronty. Zkrachování bankéři, makléři a spekulanti skákali z oken ve 20.patrech. Humorista Will Rogers napsal: "Člověk si musí stoupnout do fronty, aby získal okno, odkud vyskočit." Vyprávělo se, že v hotelech se recepční ptá: "Chcete pokoj na spaní nebo na skákání."

V roce 1930 vzrostl počet nezaměstnaných geometrickou řadou. V newyorských ulicích postávali mladí muži v tisících u beden s jablky a opakovali "Kupte si jablko..." Staré milionářky si dávaly v parku dělat nikam nevedoucí cesty, aby zaměstnaly lidi. V roce 1932 byly na 4mil. rodin bez prostředků, což znamenalo 15-20mil. lidí. Objevil se nový sociální typ, "nezaměstnaný s bílým límečkem", architekt, advokát, profesor nebo lékař. Jak měly projekční kanceláře zaměstnávat mladé architektky, když nikdo nemohl stavět.

Rok 1932 byl rokem prezidentských voleb. Republikánská strana byla v nevýhodném postavení. Farmáři a nezaměstnaní byli více než nespokojeni. Postavení demokratů bylo naopak velmi silné.

Doporučovali hluboké změny v hospodářské politice, hlásali konec prohibice, revizi cel a protitrustových zákonů. Na volebním shromáždění Demokratické strany byl vybrán jako demokratický kandidát guvernér státu New York, bývalý náměstek ministra námořnictví F.D.Roosevelt, kterého po válce dětská obrna ochromila od pasu dolů. Za podpory své ženy a sestřenice Eleonory Rooseveltové však pokračoval v politické kariéře. Americkému lidu slíbil □ New Deā □, nové rozdělení, rozdělení karet. Ve volbách odmítly široké masy voličů politiku republikánské strany.

Prezidentská kampaň roku 1932 se do značné míry stala diskusí o příčinách a potenciálních opatřeních k likvidaci velké krize. H.Hoover, který měl tu smůlu, že vstoupil do Bílého domu pouhých osm měsíců před krachem na burze, se neúnavně snažil o opětovné roztočení kol průmyslu. Raději spoléhal na přirozené procesy

obnovy, zatímco Roosevelt byl hotov použít pravomocí federální vlády k uskutečnění odvážných experimentálních opatření k nápravě. Volby přinesly drtivé vítězství Rooseveltovi, který získal téměř 23mil. hlasů oproti Hooverovým necelým 16mil. Nový prezident přinesl závan optimistické důvěry, která mu získala lidi. Netrvalo dlouho a v platnost vešel komplex reforem známý pod jménem Nový úděl (New Deal). S udivující rychlostí došlo k znovuotevření bank a přijetí politiky mírné měnové inflace, aby se ceny zboží začaly pohybovat nahoru a byla poskytnuta jistá úleva dlužníkům. Nové vládní úřady nabídly průmyslu a zemědělství velkorysé úvěrové možnosti.

V zemědělství byly zavedeny dalekosáhlé reformy. Vláda platila farmářům, kteří vyhradili část své půdy plodinám obohacujícím ji o živiny nebo se jinak podíleli na dlouhodobých zemědělských úkolech, federální subvence. Nový zákon poskytoval půjčky na přebytky úrody, pojištění pšenice a systém plánovaného skladování k zajištění plynulosti dodávek. Brzy došlo k růstu cen zemědělských výrobků a ekonomická stabilita farmářů byla v dohledu.

S postupem ekonomické obnovy vynaložila federální vláda miliardy dolarů na pomoc nezaměstnaným, na veřejné práce a ochranu přírodního bohatství. V červenci 1935 schválil Kongres federální zákon o pracovních vztazích, který ustavoval dělnickou radu k vykonávání dohledu nad kolektivním projednáváním smluv a zaručování práva pracujících zvolit si organizaci, která je bude zastupovat při jednání se zaměstnavateli. Americká federace práce (AFL), založená na principu cechovních odborů, nebyla dostatečně pružná při náboru neorganizovaných dělníků, což vedlo k odtržení některých nespokojených odborových svazů a vytvoření Kongresu průmyslových organizací (CIO). Zatímco v roce 1929 byly v USA 4mil. odborářů, v roce 1939 jich bylo již 11mil. V roce 1935 byl schválen zákon o sociálním pojištění, zaručující pracujícím mnoha profesí důchodové příspěvky ve věku 65let. Fond na tento účel byl financován z příspěvků zaměstnanců a zaměstnavatelů. Do roku 1938 měl již každý stát nějakou formu pojištění v nezaměstnanosti.

Opakovaná sucha ve třicátých letech vedla k přijetí souborného návrhu zákona o kontrole povodní, který ukládal budování velkých vodních nádrží, vodních elektráren a tisíce malých nádrží. Ze všech těchto opatření mělo pro budoucnost největší význam vytvoření federální agentury Správa údolí Tennessee (TVA), která se stala obsáhlou laboratoří pro sociální a ekonomické experimenty.

Nový úděl provázela silná kritika, přicházející nejen ze strany republikánů, ale často i z řad vlastní demokratické strany. Nicméně ve volbách v roce 1936 zaznamenal Roosevelt ještě rozhodnější vítězství nad svým republikánským oponentem Alfredem Londonem. Někteří kritikové tvrdili, že neomezená rozpínavost vládních funkcí skončí podkopání všech svobod lidu. Prezident hájil názor, že opatření podporující ekonomický prospěch posílí svobodu a demokracii. V projevu k národu v roce 1938 Roosevelt připomněl: "Demokracie se vytratila v několika jiných velkých státech nikoliv proto, že lidé těchto států demokracii nemají rádi, nýbrž proto, že je unavila nezaměstnanost a nejistota, pohled na jejich hladové děti, zatímco oni seděli bezmocní tváří v tvář vládnímu chaosu a vládní neschopnosti zaviněné špatným vedením. Ze zoufalství nakonec raději obětovali svobodu v naději, že dostanou najíst."

Zahraniční politika F.D.Roosevelta byla zaměřená k upevnění mezinárodního postavení USA. V listopadu 1933 navázal diplomatické styky se SSSR. Rooseveltova vláda dosáhla značných úspěchů v Latinské Americe svou politikou dobrého sousedství. To mělo velký význam v době, kdy nacistické Německo se snažilo využít dosavadních špatných vztahů USA a Latinské Ameriky ve svůj prospěch. Zahraniční politika USA byla v polovině 30.let značně ovlivňována izolacionisty.

V roce 1935 přijal Kongres zákon o neutralitě, podle něhož měl prezident zakázat prodej zbraní a válečného materiálu válčícím zemím. Vůči fašistickým státům sledovaly USA politiku appeasementu (usmiřování). F.D.Roosevelt se sice stavěl proti nacistickému pronásledování a agresí a od roku 1933 prohlašoval, že všechny národy, které opravdu chtějí mír, musí společně vystoupit proti agresorům, nebo je alespoň dát do karantény. Musel však mít ohled na veřejné mínění, které zůstávalo izolacionistické. První světová válka zanechala v Američanech odpor vůči evropským záležitostem.

Roosevelt měl přirozenou snahu aktivně se angažovat v zahraničních událostech. Tyto tendence ostře napadali republikáni vedeni senátory Vandenbergem a Taftem. Oponovali intervencionismu v ekonomice i v zahraniční politice. Spontánně vzniklo hnutí America First s výraznými izolacionistickými, místy až xenofobickými a antisemitskými tendencemi.

Noviny se posmívaly neustálým požadavkům pozemní armády, letectva a námořnictva: "Naše bezpečnost, tvrdí, není zajištěna. Ale co nám hrozí? Invaze? Ta je nemožná. Bombardéry? Nemohou přeletět oceán. Mateřské letadlové lodě? Ty by mohly provést pouze ojedinělý útok bez vážných následků. Tak proč takové výdaje?"□